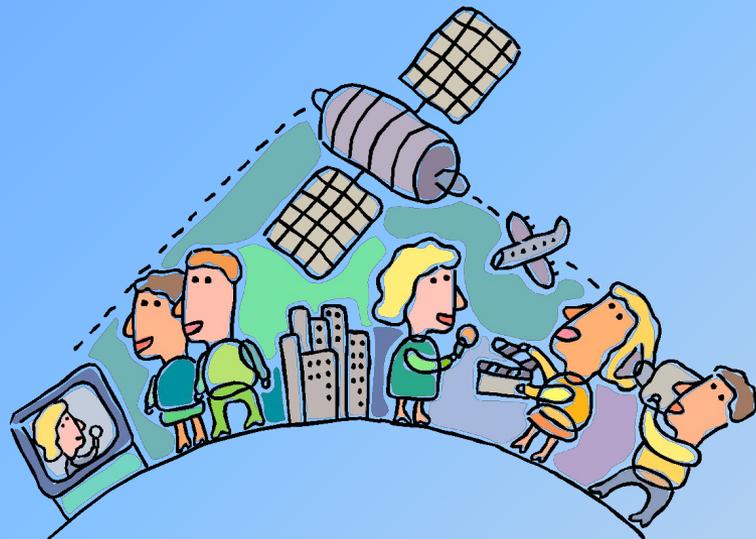

Шляхи формування медіакомпетентності школярів

**Щоб бути по-справжньому
грамотним, Ви повинні бути
грамотними у світі медіа**

Маршал Маклюен

**Дегтярьова Г.А., завідувач кафедри методики навчання мов і
літератури Харківської академії неперервної освіти, канд. пед.
наук**

Медіаіндустрія

- З 1950-х років у розвинутих індустріальних країнах мас-медіа (кіно, радіо, телебачення) починають відігравати ключову роль у політичній владі.
- Сучасні дослідження демонструють високу концентрацію і домінування в цій сфері малої кількості фірм.
- Медіаіндустрія зацікавлена в розширенні кола споживачів і має можливості впливу на маси.

Стадії споживацької поведінки дітей

- Бажання мати і надавання переваги
- Ниття і випрошування
- Випадок, перша покупка
- Підтвердження
- Гидливість, скептицизм (підлітковий вік)

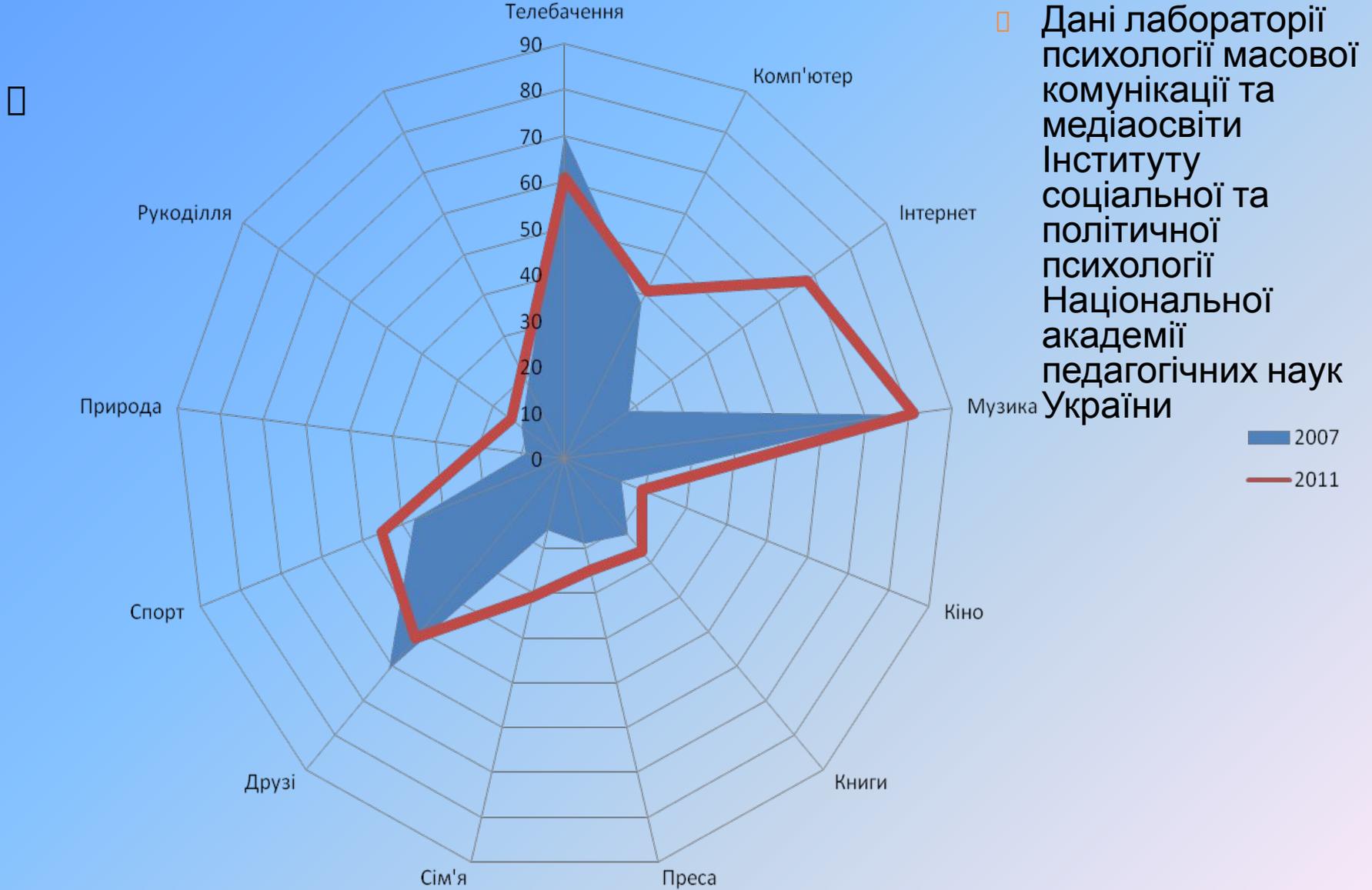
АЛЕ НЕ ТІЛЬКИ ЦЕ

Медіаефекти

- Багато про що діти вперше узнають із медіа (перебудова першого враження важка)
- Медіа демонструють для дітей зразки норми, нормальної поведінки (наприклад, все вирішує сила, не довіряй нікому тощо)
- Медіа зваблюють псевдоідеалами (наприклад, образ красивого тіла моделі)
- Відволікають час від інших занять

Зміни молодіжних медіапрактик

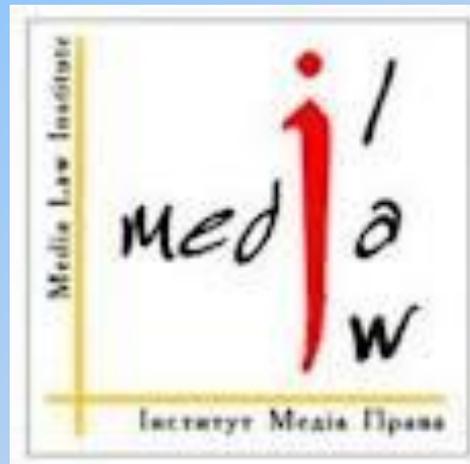
- **Мас-медіа** сьогодні представляють собою систему неформальної освіти й істотно впливають на засвоєння людьми різного віку широкого спектру соціальних норм, на формування ціннісних орієнтирів особистості.

- Найбільш гостро проблема місця і ролі засобів масової комунікації стоїть по відношенню до підлітків.

- Дитина не в змозі самотійно одразу розібратися у всьому потоці медіаінформації, навчитися критично мислити стосовно медіатекстів.

I. Ризики для дітей до 6-7 років

- ❑ **Знерухомлення !!!**
- ❑ **Надмірна вразливість** (усе, що показують в телевізорі, є насправді, усе відбувається; вірять у те, що показують, думають, що воно є реальним; «мамо я боюся, навіщо вони так роблять?»)
- ❑ **Моральний розвиток** (що не показують – то все добре, так треба робити, приймає все на віру)
- ❑ **Копіювання виразів, імітація дій** (діти між собою спілкуються фразами з мультиків; як тільки зйдуться на дитячому майданчику, починають битися, імітувати вбивства з якихось фільмів; починають перетворюватись на героїв, наприклад, Губку Боба)

II. Ризики для дітей 8-10 років

- ❑ **Надмірна довіра рекламі товарів** (купити все, і навіть пігулки; не можемо визначитись, що збираємо (колекціонуємо) – все купуємо).
- ❑ **Телевізор дуже захоплює** (не відірвати; навіть не чує, що ти до нього говориш; це спосіб відтягнути час, щоб не робити уроки)
- ❑ **Вплив від дитини, яка дивилася** (треба дивитися зомбі, бо всі дивляться)
- ❑ **Страх, що зі мною це станеться** (Земля загине, тому погано спить)

III. Ризики для дітей 11-12 років

- ❑ **Висока залежність від думки однолітків** (це всі дивляться, і я хочу; тиск: дзвонять, чого «Універ» не дивишся?)
- ❑ **Копіювання моделей поведінки** (може слугувати ідеями: знущання, вбивства специфічні, суїцид, коли п'ятеро на одного, і впав, а б'ють; брат брата підколює; захоплення героями)
- ❑ **Вважають, що це є нормою життя, що це так і повинно бути** (це подобається, це адреналін; кримінал, вживання алкоголю, паління – норма,)
- ❑ **Отупіння, деградація** (не інтелектуальний гумор, «овощ пасивний», нема міркування, розвитку)

IV. Ризики для дітей 13-16 років

- ❑ **Копіювання моделей стосунків із перекрученими людськими цінностями** (пародія на сім'ю замість материнства, доброти, відсутність розуміння, що треба берегти близьких і себе; демонструється безвідповідальність, якісь “розборки” між людьми, що вважались недостойними, невістка не зрозуміла свекруху; всі з усіма сплять і всім добре, це така крутизна)
- ❑ **Спрощене розуміння подій** (Оксана Макар: не сприймають, що це про правоохоронну систему, а про подію; спотворене бачення соціального життя; уявляє нереальний світ, переноситься в нього)

Концептуальна рамка медіаосвіти

Дошкілля	Молодші класи	Середні класи	Старші класи
<ul style="list-style-type: none"> • Розрізнення реальності і фантазії • Самоусвідомлення своїх переживань • Висока візуальна чутливість	<ul style="list-style-type: none"> • Розуміння медіареальності • Розуміння мотивів дій і наслідків • Самоконтроль і спокуса наслідування	<ul style="list-style-type: none"> • Соціальний інтелект • Розуміння гумору і абстрактне мислення • Емоційний розвиток і критичність • Відсутність досвіду	<ul style="list-style-type: none"> • Ідеалізація кумирів • Моральний розвиток і кримінальні проблеми • Перевірка своїх обмежень • Стосунки і сексуальність

Неповнолітня аудиторія щорічно проводить у середньому:

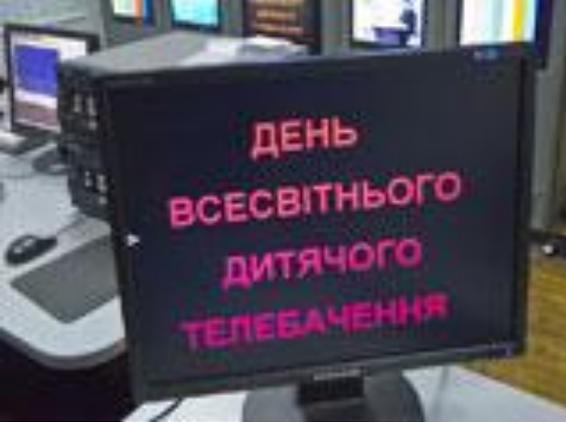
- ▣ **154 години якісного часу** (тобто періоду неспання) з батьками;
- ▣ **850 годин** – з учителями,
- ▣ **1400 годин** відводиться на контакти з різними екранними медіа.

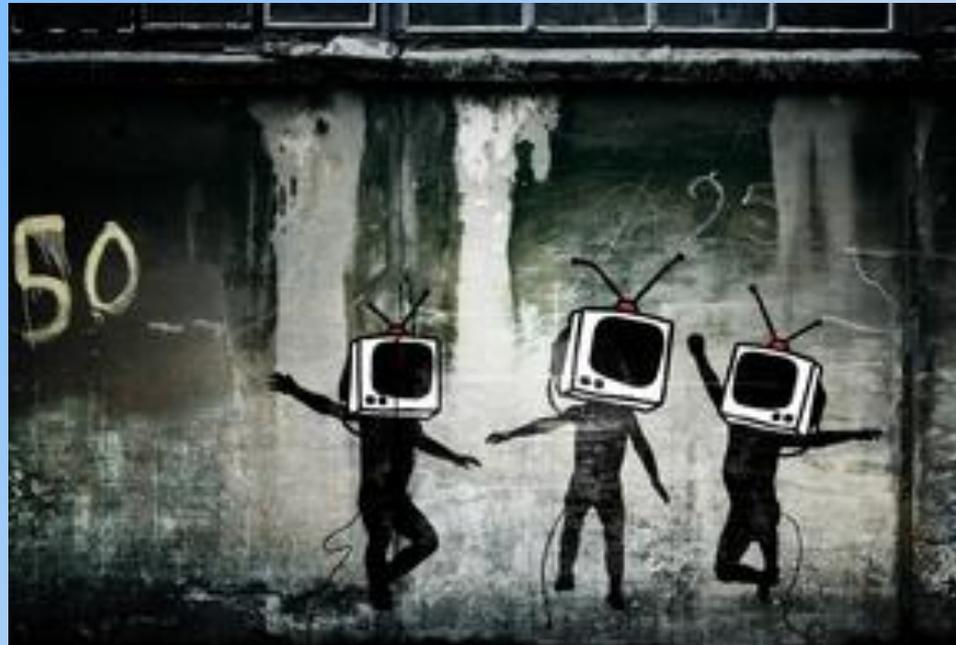
У середньому сучасний школяр витрачає
більше **6 годин на день**
на спілкування з медіа:

- **42%** цього часу йде на перегляд телепередач і фільмів;
- **лише 12%** – на читання друкованих текстів.

- Телебачення для підлітків є альтернативним джерелом пізнання світу

- ❑ Середньостатистичний дорослий чи дитина дивляться телевізор **щодня 2-3 години.**
- ❑ Діти від 2 до 12 років у середньому дивляться телевізор **25 годин на тиждень.**
- ❑ До 18 років дитина встигає провести перед телевізором **понад 2-х років свого життя.**

ЗОМБІОЯЩИК
зомбірує всіх

Діти і телебачення

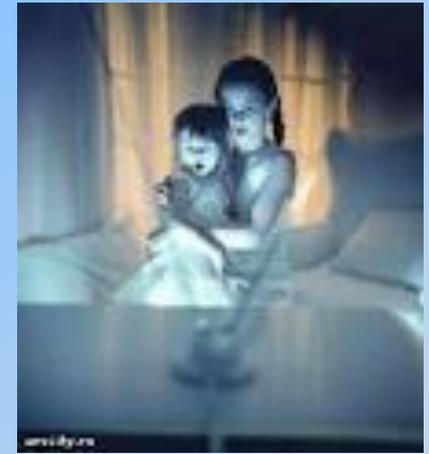
- У середньому на 1 годину телетрансляцій доводиться 4,2 сцени насильства та еротики.
- Кожні 15 хвилин глядач російського та українського телебачення бачить на екрані акт агресії, насильства або еротичну сцену.

- У години найбільш масового перегляду підліток бачить **більше 9000 сцен**, у яких показані інтимні стосунки або присутні натяки сексуального характеру.

- Щороку на телеекрані підлітки бачать **до 10 000 сцен насильства.**
- Середньостатистичний дитина, яка досягла **18 років,** встигає побачити на телеекрані **200 000 сцен насильства.**

- Контент-аналіз репертуару 90-х років – початку XXI століття на предмет присутності в ньому сцен насильства показав, що в період з 1990 по 2003 рік було випущено

1844 повнометражних фільми, з них **577** містять сцени насильства, таким чином, **31,3 %** фільмів містять сцени насильства.

(за О. Федоровим)

Виртуальная агрессия

- У багатьох фільмах (як російських, вітчизняних, так і західних) образи злочинців і вбивць романтизуються, таким чином, подібні персонажі показані як цілком нормальні і навіть привабливі люди.

Відео- і «телеменю» дітей шкільного віку досить одноманітно:

- Кожен третій фільм – бойовик чи трилер, кожен п'ятий – еротика.
- Герої фільмів, які зазвичай мешкають поза домом, жадібно поглинаються дітьми, а цілі й мотиви їх вчинків дуже далекі від тих, що притаманні сім'янинові:
  - для них це – лише задоволення свого «лібідо» (41%),
  - вчинення вбивства (17%),
  - порятунок власного життя (17%).
- Такі цінності, як дружба, справедливість, честь і гідність, представлені і зовсім слабо – всього по 3%.

□ Перехід нашого суспільства до нової фази розвитку, зміна соціальних, економічних, політичних умов призвели до переоцінки цінностей, транслятором яких (найчастіше в гіперболізованому, перебільшеному вигляді) стає телебачення.

□ Стверджується пріоритет особистої вигоди, споживчих відносин між людьми, культу грошей (причому, постулюється формула: мета виправдовує будь-які засоби).

ОФІЦІЙНЕ ПИВО УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

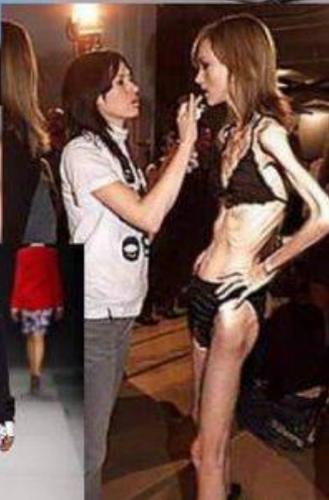
Чернігівське

ФУТБОЛ НА ПОВНУ!
Офіційний спонсор Чемпіонату України з футболу

- «Наше телебачення на всіх каналах, м'яко кажучи, демонструє в будь-який час передачі, рекламні ролики, художні фільми, які перекручують, ламають податливу психіку дитини і формують людину холодну й агресивну».

(О. Іванова)

- Пристрасть дітей до телебачення веде до втрати творчих здібностей

- Ніша дитячого телебачення в Україні поки-що не освоєна.

(Експерти)

- Довгий час в Україні не було жодного ефірного дитячого каналу, але у квітні 2012 року цим сегментом зацікавилася найбільша група "Інтер". На частотах Enter Music тепер виходить дитячий канал "Піксель".

- Для найменших телеглядачів «UA: Перший» показує мультфільми і програми власного виробництва «Школа Мері Поппінс» Для найменших телеглядачів «UA: Перший» показує мультфільми і програми власного виробництва «Школа Мері Поппінс», «Хочу бути» Для найменших телеглядачів «UA: Перший» показує мультфільми і програми власного виробництва «Школа Мері Поппінс»,

▣ *Треба показувати програми про дітей та для дітей тоді, коли вони вже повернулися додому з дитсадочків та шкіл. Також зауважу, що ми збираємося зробити "дитячу лінійку" більш різноманітною, в тому числі і за захунок програм, які виробляють наші регіональні філії. Як це буде і наскільки нам вдасться цей експеримент – покаже час».*

Заступник гендиректора колишньої НТКУ

Олександр Мельничук

- “Незалежно від політичного ладу тієї чи іншої держави, людина, не підготовлена до сприйняття інформації в різних її видах, не може повноцінно її зрозуміти й аналізувати, не в силах протистояти маніпулятивним впливам медіа (якщо така маніпуляція має місце), не здатна до самостійного / автономного вираження своїх думок і почуттів з приводу прочитаного / почутого / побаченого”.

(О. Федоров).

- ▣ Близько 40% сучасних дітей на дозвіллі витрачають на читання більше однієї години на добу,
- ▣ третина – від півгодини до години,
- ▣ п'ята частина – до 30 хвилин.

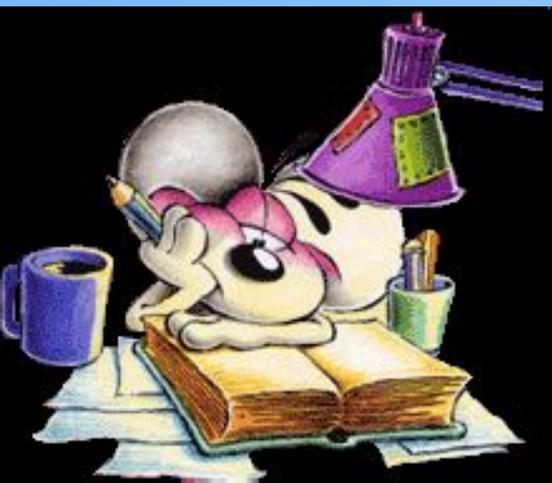
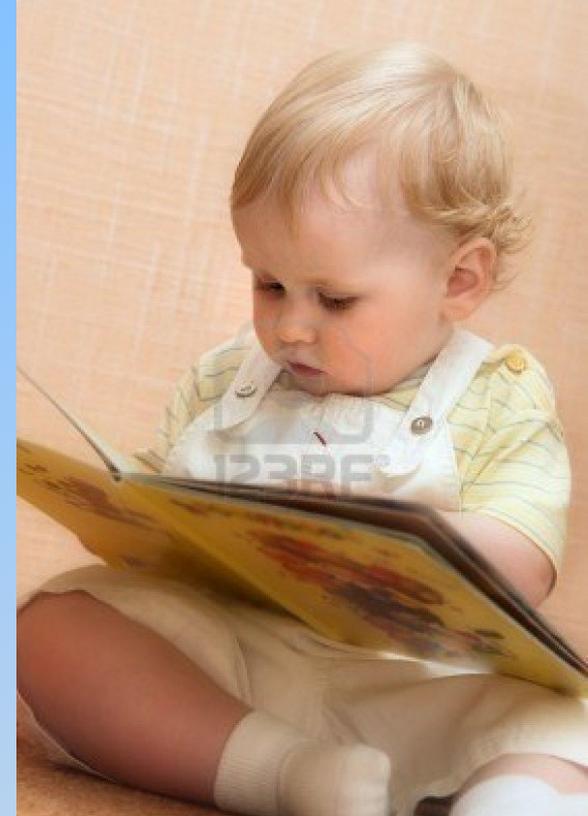

Частка тих, хто вибрав варіант відповіді
«Мені подобається читати, багато читаю»,

- в молодшому віці становить **43%**,
- до 10 класу вона падає до **17%**.

Частка тих, хто вибрав варіант відповіді
«Читаю рідко, не люблю»,

- зростає з **8%** у молодших школярів до **17%** у старших школярів.

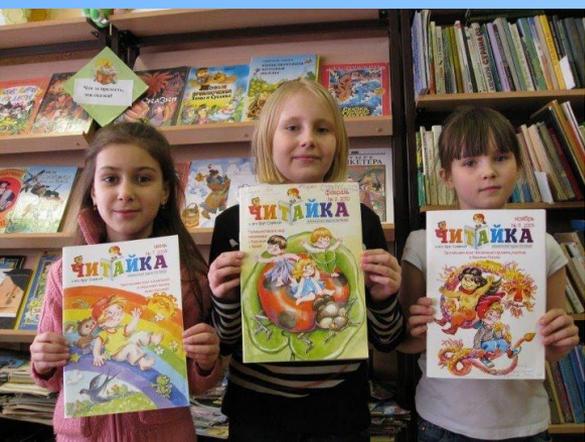

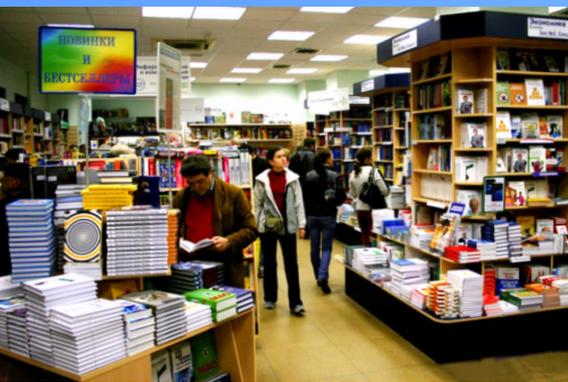

Репертуар читання дітей і підлітків:

- На першому місці в ньому – обов'язкова шкільна класика, казки – у молодших, фентезі у більш старших, з цікавістю читаються пригоди й «ужастики», детективи (особливо для дітей і підлітків), книги про природу і тварин.
- Якщо ж подивитися на репертуар читання підлітків у цілому, то близько **40%** в ньому становить переважно література розважального характеру, тоді як науково-пізнавальні книги займають вдвічі менше (**21%**).

- Далеко не все, що потрібно підліткам для читання, сьогодні видається і потрапляє на прилавки магазинів.

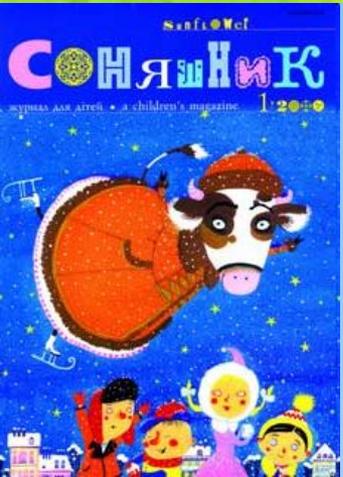
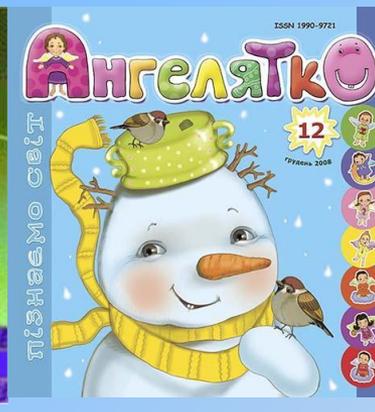
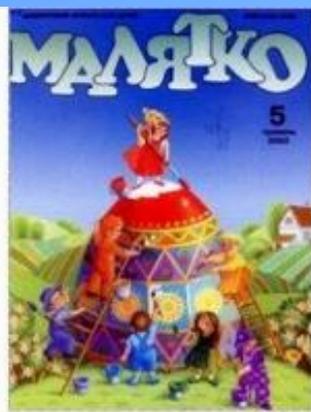
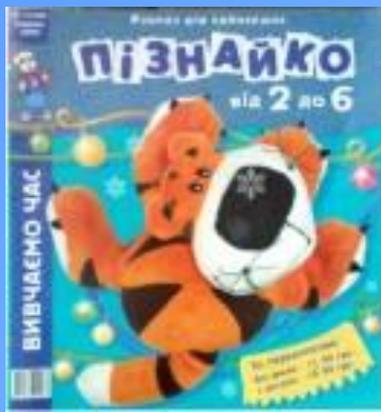
- На переломі століть у читанні дітей молодшого віку, і особливо підлітків та юнацтва, особливо популярними стали різні журнали.
- Активне звернення до періодики починається вже в молодшому шкільному віці, але особливо воно посилюється до підліткового віку.

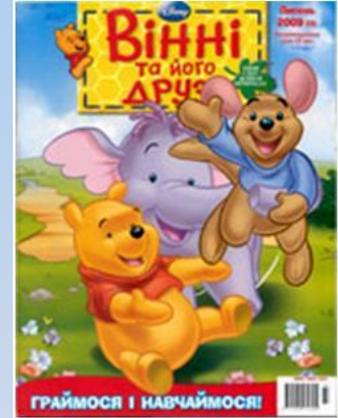

В Україні приблизно 70 дитячих і підліткових журналів, які можна передплатити.

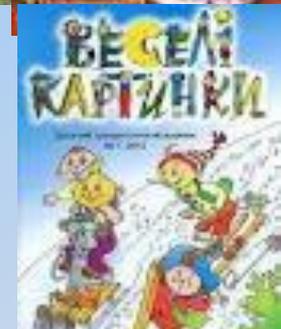
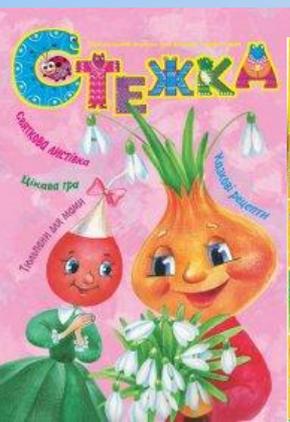
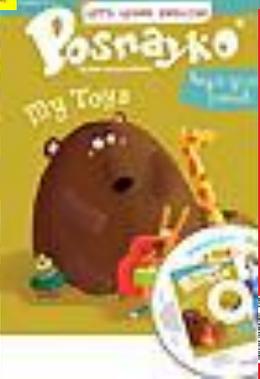
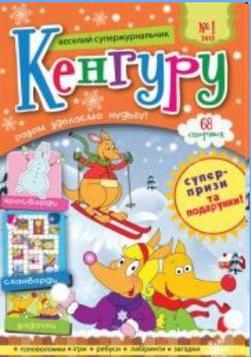
- Для наймолодших серед найбільш популярних – найстаріший журнал України «Малюємо», далі – «Пізнайко від 2 до 6», «Мамине сонечко», «Ангеляткова наука», «Ангелятко», «Вінні та його друзі», «Ухмалюк», «Я навчаюсь» та «Соняшник», .

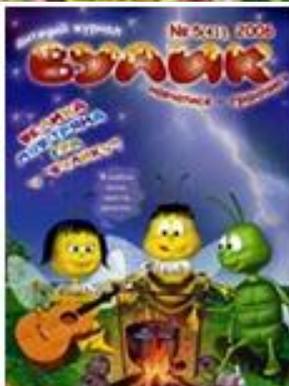
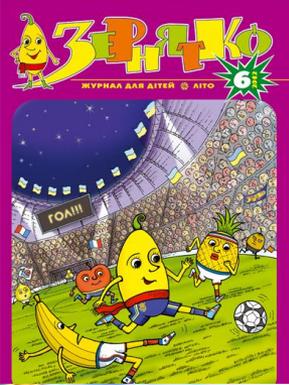

Журнали для старшого дошкільного та молодшого шкільного віку (5-9 років):

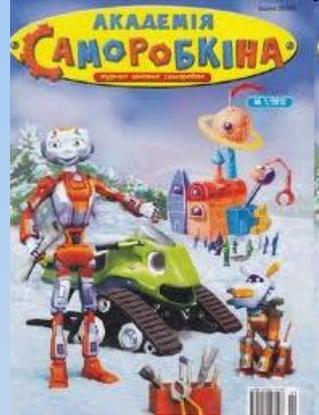
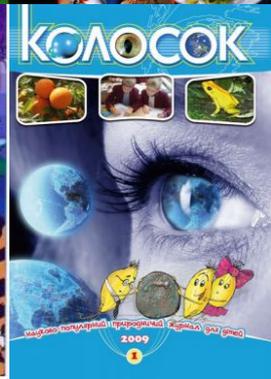
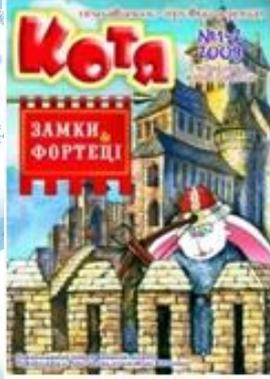
«Пізнайко від 6», «РОСНАУКО», «Маленька Фея та сім гномів», «Чарівна принцеса», «Маленький Розумник», «Професор Крейд», «Стежка», «Казковий вечір», «Умійко», «Чарівна казка», «Яблунька», «Веселі картинки», «Мишка топтыжка» (російськомовний), «Апельсин» (російська та українська мова), «Смайлик», «Жирафа Рафа» та інші.

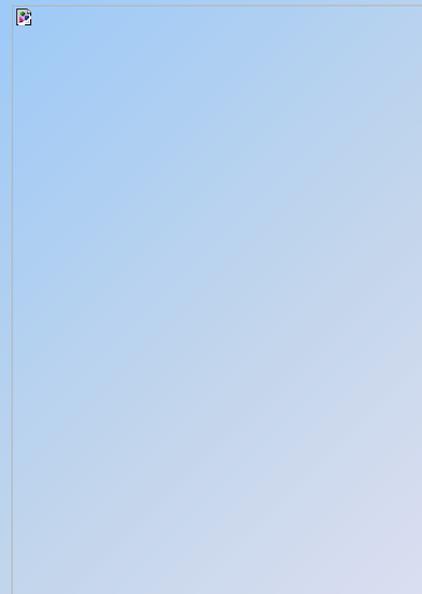
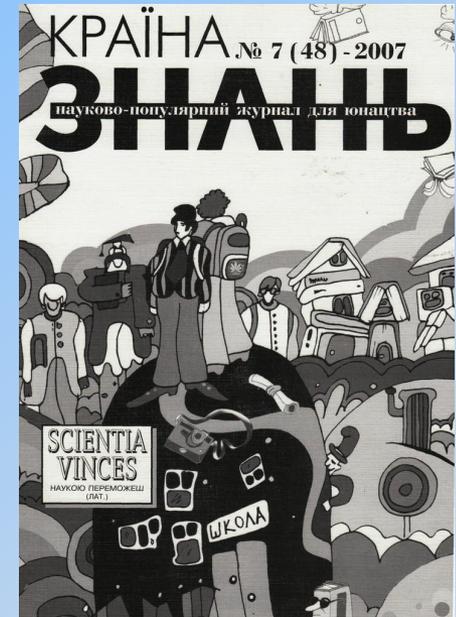
Журнали для молодшого та середнього шкільного віку (від 7 до 12 років):

- «Велика дитяча газета», «Зернятко», «Джміль (дітям: живопис, музика і література)», «Вулик», «Котя», «Мурзилка» (російською мовою), «Шкільний журнал» (є варіант російською мовою), «Колосок», «Академія Саморобкіна», «Академія юного моделіста», «В мире животных» (російською мовою), «Чудеса и приключения – детям» (російською мовою), «Ухтышка» (російською мовою), «Коллекция идей» (російською мовою).

Журнали для підлітків

- «Однокласник» («ОК»), «Пригоди» та «Країна знань», «Сто талантів», «Юний технік України».

Узагальнені результати контент-аналізу тематичних повідомлень у пізнавальних, розважальних, навчальних, культурологічних, наукових типах дитячої української періодики

Домінуючі теми повідомлень:

- гра – **21 %**;
- пізнавальна інформація – **18 %**;
- матеріали агресивного забарвлення – **13 %**.

Найлюбленіші мультфільми у дівчат і хлопчиків старшого дошкільного віку (за М. Коченгіною)

хлопці			
№ з/п	Назва мультфільму	Кількість дітей	%
1.	«Лунтик»	17	11,8
2.	«Бен-10»	8	5,6
3.	«Том і Джеррі»	8	5,6
4.	«О трех богатырях»	6	4,2
5.	«Тачки»	6	4,2
6.	«Черепашки Ніндзя»	6	4,2
7.	«Ну, постривай!»	5	3,4
8.	«Губка Боб»	5	3,4
9.	«Спайдермен»	5	3,4
10.	«Бетмен»	4	2,8
11.	«Чіп і Дейл»	4	2,8
12.	«Пінгвіни Мадагаскара»	4	2,8
13.	«Вінні Пух»	4	2,8
14.	«Алеша Попович»	3	2,1
15.	«Панда Кунг-фу»	3	2,1
16.	«Маша та Ведмідь»	3	2,1
17.	«Шрек»	3	2,1

дівчата			
№ з/п	Назва мультфільму	Кількість дітей	%
1.	«Лунтик»	23	16,4
2.	«Вінкс»	16	11,4
3.	«Маша та Ведмідь»	9	6,4
4.	«Ну, постривай!»	7	5
5.	«Том і Джеррі»	7	5
6.	«Барбі»	6	4,2
7.	«Пригоди в Простоквашино»	5	3,6
8.	«Губка Боб»	4	2,8
9.	«Русалонька»	4	2,8
10.	«Попелюшка»	3	2,1
11.	«Рапунцель»	3	2,1
12.	«Смішарики»	3	2,1
13.	«Пригоди Крокодила Гени»	3	2,1
14.	«Чіп і Дейл»	3	2,1
15.	«Даша-следопыт»	3	2,1

Найулюбленіші мультиплікаційні герої у старших дошкільників

У хлопчиків:

- Лунтик;
- Блискавка Маквін;
- Людина-павук;
- Бетмен;
- Добриня

У дівчат:

- Лунтик;
- Блум;
- Зайчик;
- Маша (з мультфільму
“Маша та Ведмідь”)

ують дошкільники иплікаційних героях

Хлопчики:

Дівчата:

- сильний, сміливий;
- веселий, смішний;
- добрий;
- гарно б'ється;
- красивий;
- “класний, прикольний, крутий”
- розумний

- красива;
- добра;
- веселий, смішний;
- розумна (розумний)

**Рівень обізнаності вихователів
ДНЗ з ринком
мультиплікаційних фільмів
для дітей в Україні:**

близький до початкового

**Рівень готовності батьків
дітей корегувати перегляд
дітьми телевізійних передач:**

близький до середнього

- Завдяки сучасним технологічним процесам людина, використовуючи переваги Всесвітньої павутини, може реалізувати свої творчі ідеї та плани.
- **Інтернет** відкриває нові перспективи для розвитку медіаосвіти. Він є джерелом практично будь-якої інформації, доступ до якої нічим не обмежений і ніким не контролюється.

ГОЛОВНІ РИЗИКИ ВПЛИВУ МЕДІА НА ДІТЕЙ

- Викривлення образу світу, моделювання агресії, криміналізованих стосунків
- Насадження нездорового образу життя (дитячий пивний алкоголізм, паління)
- Рання сексуалізація дітей
- Ожиріння і надлишкова вага, гіподинамія
- Гальмування когнітивного психічного розвитку дитини

Медіаосвіта

Низький рівень медіакультури в сучасному українському суспільстві:

▣ вразливість до медіаманіпуляцій,

▣ слабкий спротив насадженню
низькопробної медіа продукції,
аморальності,

▣ поширення медіазалежності

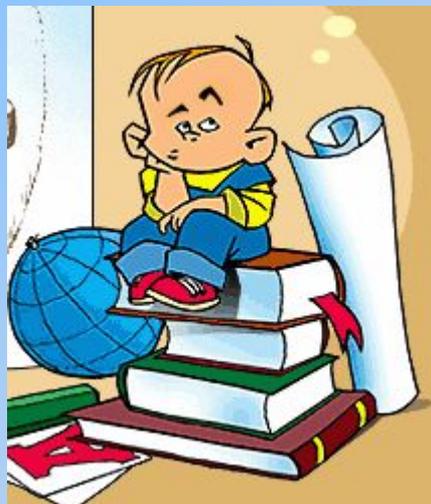
Головна стратегія – медіаосвіта

- В документах ЮНЕСКО вказується, що медіаосвіта – це навчання теорії та практичним умінням для опанування сучасними мас-медіа (на відміну від використання медіа як знаряддя навчання іншим предметам)
- медіаосвіта є частиною основних прав кожного громадянина будь-якої країни світу на свободу самовираження і права на інформацію

Що таке медіаосвіта?

□ **Медіаосвіта** (англ. *media education* від лат. *media* – *засоби*) – напрям у педагогіці, що виступає за вивчення школярами закономірностей масової комунікації.

(«Психолого-педагогічний словник»)

Основні напрями в медіаосвіті:

- медіаосвіта майбутніх професіоналів у світі преси, радіо, телебачення, кіно, відео та Інтернету;
- медіаосвіта майбутніх педагогів;
- медіаосвіта як частина загальної освіти школярів і студентів;
- медіаосвіта в установах додаткової освіти та центрах дозвілля;
- дистанційна медіаосвіта школярів, студентів і дорослих;
- самостійна / безперервна медіаосвіта.

Завдання медіаосвіти

навчити людину сприймати, переробляти, розуміти інформацію, що передається каналами ЗМІ (у широкому тлумаченні), усвідомлюючи наслідки її впливу на психіку;

розвивати критичне мислення, уміння розуміти прихований смисл повідомлень, протистояти маніпулюванню свідомістю індивіда з боку ЗМІ;

виховувати такого споживача медіа, котрий міг би ефективно задовольняти свої інтереси, використовуючи засоби масової комунікації, опановував способами спілкування на основі невербальних форм комунікації;

формувати уміння знаходити, готувати, передавати і приймати необхідну інформацію з використанням різноманітних технічних засобів (комп'ютери, модеми, факси, мультимедіа) і сучасних інформаційних технологій.

Інструменти медіаосвіти

- ▣ **Бібліотека** – традиційна робоча зона бібліотекаря, обладнана комп'ютером з комп'ютерним каталогом,
- ▣ **Відіотека** – фонд навчальних відеозаписів і місця для індивідуальної та групової роботи з відео, обладнана відеомагнітофоном, відеокамерою, телевізором,
- ▣ **Фонотека** – фонд магнітних записів, CD-дисків, апаратура для прослуховування записів, місця індивідуальної та групової роботи з навушниками,
- ▣ **Діатека** – діафільми, діапозитиви (слайди), обладнана місцями для індивідуального і групового перегляду;
- ▣ **Комп'ютерна робоча зона** – інтерактивна дошка; робочі місця, обладнані для самостійної роботи учнів або вчителів

Підходи до медіаосвіти

Інтегрований підхід

через уже існуючі навчальні предмети літератури, образотворче мистецтво, історію, музику тощо

Факультативний підхід

створення мережі факультативів, гуртків, клубів, фестивалів медіаосвітнього напрямку

Спеціальний підхід

введення нового предмету, спецкурсу, факультативу, пов'язаного з медіакультурою

Методи медіаосвіти

- За джерелами отриманих знань

Методи медіаосвіти

□ За рівнями пізнавальної діяльності

Пояснювально-
ілюстративні

Повідомлення інформації
про медіа

Репродуктивні

Розробка та застосування
завдань на основі медіа

Проблемні

ситуацій

Аналіз тексту або
на основі медіа

Пошукові та
дослідницькі

Пошуково-творча
діяльність

Медіашколи в Україні, які опікуються формуванням основ медіаграмотності:

- ❑ **Асоціація діячів кіноосвіти і медіапедагогіки України**, створена 1988 року при Національній Спілці кінематографістів України;
- ❑ **Львівська школа «ін'єкційної моделі» медіаосвіти**, яку на початку 90-х ХХ ст. заснували професор кафедри радіомовлення і телебачення Львівського національного університету імені Івана Франка Б.В.Потятиник і доцент того ж самого навчального закладу Н.Б.Габор;
- ❑ **«Київська школа медіадидактики»**, очолювана професором Інституту вищої освіти АПН України Г.В. Онкович;
- ❑ **«Київська школа медіапсихології»**, що існує при лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти Інституту соціальної і політичної психології Національної академії педагогічних наук України з 2005 р., яку очолює кандидат психологічних наук Л.А.Найдьонова.

Вітчизняна модель медіаосвіти

- **Інтеграція найкращого із світового досвіду**
  - **Канада.** Проект Маршала Маклюена (11 клас)
Головна ідея – розвиток критичного мислення. Реалізується ця мета шляхом виконання учнями навчально-дослідницьких аналітичних завдань
  - **Франція.** Початкова і середня школа
Медіаосвіта – це передусім громадянське виховання. Шлях - навчити школярів активно використовувати медіазасоби для власного самовираження, допомогти учням сформувати високі естетичні смаки
  - **США.** Медіаосвіта освітян
Медіаосвіта спрямована проти авторитарного підходу в освіті , за творчий підхід
  - **Англія.** Масове впровадження
Поєднання захисної моделі “щеплення” й естетичного розвитку
  - **Медіаграмотність в епоху цифрових технологій**
Творче використання можливостей Інтернету як новітнього медіа

Що заважає розвитку медіаосвіти

- відсутність стратегічного бачення і нерозуміння на рівні керівництва дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів та органів управління освітою важливості включення в освітній процес елементів медіаосвіти;
- відсутність кваліфікованих фахівців, методичних і наукових розробок за даним напрямом;
- недостатня особиста інформаційно-правова культура педагогів;
- недостатня технічна забезпеченість навчальних закладів

Розвиток медіаосвіти в Україні

**Концепція
впровадження
медіаосвіти в Україні
до 2020 р.**

(постанова № 1-7/6-150
від 20 травня 2010 р.)

**Всеукраїнський
експеримент
(2011-2016)**

(наказ МОНмолодьспорту
№ 886 від 27.07.2011)

**Нова редакція
Концепції
впровадження
медіаосвіти в Україні**

(схвалена Президією
НАПН України
21 травня 2016 р.)

ОСНОВНІ ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ

- **Експериментальний етап**
(2010 – 2013 роки)
- **Етап поступового укорінення
медіаосвіти та стандартизації вимог**
(2014 – 2016 роки)
- **Етап дальшого розвитку медіаосвіти
та завершення її масового
впровадження** (2017
– 2020 роки)

- ▣ У межах Всеукраїнського експерименту дослідно-експериментальна робота здійснюється за темою ***“Науково-методичні засади впровадження вітчизняної моделі медіаосвіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів”*** на базі загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів Автономної Республіки Крим, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Полтавської областей та м. Києва

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
НАПН УКРАЇНИ

ПРОГРАМА
курсу за вибором
для учнів 10 класу
загальноосвітніх навчальних закладів
«спеціальний медіа-освітній курс
«МЕДІА-КУЛЬТУРА»

Автори: О. Т. Барішполець, О. Є. Голубева, Г. В. Мироненко, Л. А.
Найдьонова, Н. І. Череповська

Укладачі: канд. психол. наук Л. А. Найдьонова,
магістр психології О. Є. Голубева

Рецензенти: Л. І. Парашенко – директор Київського ліцею «Крок»;
О. В. Петрунко – доктор психол. наук, старший наук. співробітник
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

- ▣ **Об'єктом** вивчення спеціалізованого курсу «Медіакультура» є суспільний феномен сучасної медіакультури, що являє собою щабель еволюційного розвитку цивілізації людства.
- ▣ **Предметом спеціалізованого курсу** є особистісна медіакультура, яка передбачає оволодіння знаннями, уміннями, досвідом у сфері медіареальності.

- **Мета спецкурсу** – формування теоретичної бази знань учнів з основ медіаграмотності і практичних навичок ефективної та безпечної взаємодії з інформацією, отриманою з медіаджерел, у тому числі з урахуванням використання засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у повсякденній практичній, зокрема навчально-пізнавальній, діяльності учнів та їхньому міжособистому спілкуванні; започаткування основ їхньої медіакультури, вираження себе в сучасному медіапросторі.

Медіакомпетентність особистості –

це сукупність умінь (мотиваційних, контактних, інформаційних, перцептивних, інтерпретаційних/ оціночних, практико-операційних/діяльнісних, креативних) вибирати, використовувати, критично аналізувати, оцінювати, передавати і створювати медіатексти в різних видах, формах і жанрах, аналізувати складні процеси функціонування медіа в соціумі.

(за О.В. Федоровим)

Модель
розвитку медіакомпетентності
особистості

(за О.В. Федоровим)

Основні етапи моделі медіаосвіти учнів

(за О.В. Федоровим):

- Констатація рівнів розвитку і сприйняття творів медіакультури в даній аудиторії;
- Оволодіння школярами креативними вміннями на матеріалі медіа і формування повноцінного сприйняття медіатекстів;
- Розвиток умінь аналізу медіатекстів;
- Знайомство з основними віхами історії медіакультури, з сучасної соціокультурної ситуації.

- ❑ **Медіаграмотність** допомагає людині активно використовувати можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографа, преси, Інтернету, допомагає їй краще зрозуміти мову засобів соціальної комунікації.

- Росте покоління дітей, для яких більш звичним є сприйняття аудіовізуальної інформації, ніж печатної, тому медіаосвіту варто починати з дитячого

- ▣ **Для визначення системи роботи з медіаосвіти з учнями** того чи іншого віку вчителю важливо з'ясувати ставлення учнів до мас-медіа, їх аналітичні здібності при їх оцінці.

Види аналізу медіатекстів

- ▣ **аналіз персонажів медіатекстів** (*Character Analysis*);
- ▣ **герменевтичний аналіз культурного контексту процесів функціонування медіа в соціумі і медіа текстів** (*Hermeneutic Analysis of Cultural Context*);
- ▣ **автобіографічний (особистісний) аналіз** (*Autobiographical Analysis*);
- ▣ **іконографічний аналіз** (*Iconographic Analysis*).

Загальна схема обговорення медіатексту:

- Вступне слово ведучого;
- Колективне «читання» медіатексту;
- Обговорення медіатексту,
- Підбиття підсумків заняття.

Обговорення медіатекстів відбувається за такими етапами:

- Вибір епізодів, що найбільш яскраво виявляють художні закономірності побудови всього медіатексту;
- Аналіз даних епізодів;
- Виявлення авторської концепції та її оцінка аудиторією.
- Відповіді на проблемно-перевірочні запитання за медіатекстом.

Алгоритм різних видів обговорень фільмів, телепередач можна представити таким чином:

- Обговорення спірного, гострого фільму (передачі ТБ);
- Обговорення двох фільмів (передач ТБ), у яких кінематографічно по-різному вирішується одна і та ж тема;
- Обговорення фільму (передачі ТБ), при якому важливим предметом уваги є художня структура фільму (передачі);
- Обговорення фільму (передачі), у якому розглядається розвиток авторської думки, авторського почерку;
- Аналіз фільму (передачі) з опорою на критичний матеріал;
- Обговорення фільму (передачі) за статтею, де критик виступав як «об'єктивний» дослідник:

Алгоритм різних видів обговорень фільмів, телепередач можна представити таким чином:

□ Обговорення фільмів-екранізацій:

а) екранізація як відображення режисерського світосприйняття особливостей часу створення фільму;

б) екранізація як переосмислення першоджерела, як відправна точка у створенні іншої художньої структури, але адекватної в загальній ідейній та емоційній налаштованості;

в) екранізація як відтворення художньої образності літературного слова засобами кіномистецтва та неминучі при цьому втрати авторського начала;

г) екранізація як аналіз авторської думки в першоджерелі, але в іншій формі її розвитку.

Послідовність практичних дій при колективному аналізі творів екранних мистецтв

- Розгляд внутрішнього змісту перших кадрів, початку розвитку основних тем кінорозповіді;
- Визначення конфлікту, що виявляє логіку розвитку авторської думки в основних частинах фільму;
- Осмислення авторської концепції, що розкривається в звукопластичній формі розповіді;
- Обґрунтування свого ставлення до ідейно-естетичної концепції фільму.

Перша група примірних завдань для оцінки фільму:

- ❑ Фільм, який справив на мене особливо сильне враження.
- ❑ Фільм, який вплинув на моє ставлення до себе і оточуючих.
- ❑ Аналіз одного епізоду з фільму, що запам'ятався.

Друга група примірних завдань для оцінки фільму:

- Сенс назви фільму.
- Як центральна проблема розкривається в окремих епізодах і в усьому фільмі?
- Як розкривається центральна проблема фільму в роботі оператора, у грі акторів?

Види самостійної роботи на матеріалі аудіовізуальних медіа

1. *Зображувально-імітаційні творчі завдання:*

- Створення кіноафіш за допомогою колажів із домальовуваннями;
- Малюнки і колажі на тему творів екранних мистецтв;
- Мальовані комікси на тему творів екранних мистецтв.

2. *Рольові ігри «Теленовини», «Репортаж».*

Види самостійної роботи на матеріалі аудіовізуальних медіа

3. Творчі завдання на відновлення в пам'яті динаміки просторово-часових, аудіовізуальних образів кульмінаційних епізодів медіатекстів у процесі колективного обговорення:

- Добір прозових, поетичних, живописних, музичних творів, що асоціюються з тим чи іншим медіатекстом. Обґрунтування свого вибору;
- Складання монологів глядачів з різними віковими, соціальними професійними, освітніми, мистецькими та іншими даними;
- Обґрунтування причин успіху в аудиторії найпопулярніших медіатекстів останніх років;
- Складання прогнозу масового успіху медіатекстів за рекламними анотаціями;
- Рольова гра «Установка на сприйняття».

Види самостійної роботи на матеріалі аудіовізуальних медіа

4. Проблемні колективні обговорення та рецензування медіатекстів

*(фільмів, телепередач, радіопередач, кліпів,
комп'ютерних ігор, сайтів Інтернет):*

- Зіставлення та обговорення рецензій, статей, книг професійних кінознавців;
- Підготовка рефератів, присвячених проблемам медіакультури;
- Посилені колективні обговорення медіатекстів;
- Письмове рецензування медіатекстів.

Приклади творчих завдань

(за матеріалами ЗМІ)

- добір інформації з певної теми з доступних джерел;
- ознайомлення з телепрограмою з наступним складанням анонсів передач за їх назвами;
- вибір трійки найкращих фільмів, мультфільмів поточного тижня;
- ранжування запропонованої інформації за її соціальною значущістю;
- складання тематичної добірки інформаційних матеріалів із газет і журналів з будь-якої тематики.

Приклади творчих завдань

(за матеріалами ауді- та відеозаписів)

- прийом «німе кіно» (озвучування слайдів, уривку з мультфільму);
- прийом «екскурсовод» (добір та озвучування відеоматеріалу);
- прийом «інтерв'ю» (складання питань за враженнями від фільму, мультфільму, теле- та радіопередачі);
- прослуховування усної інформації з наступним її ілюструванням малюнками, складання сценарного плану відеосюжету;
- виклад запропонованої інформації із змінами її таким чином, щоб вона стала доступною малюку.

Сайти з медіаосвіти:

<http://medialiteracy.org.ua/> – портал «Медіаосвіта і медіаграмотність» створено на базі он-лайн бібліотеки з медіаосвіти Міжнародного благодійного фонду «Академія української преси», за мету якого визначено сприяти поінформованому та критичному сприйняттю медіа українським суспільством та дотриманню стандартів соціально-відповідальної журналістики;

<http://www.aup.com.ua> – сайт Академії Української Преси (АУП) неприбуткової, неурядової та незалежної організації, яка сприяє поінформованому та критичному сприйняттю медіа українським суспільством та дотриманню стандартів соціально-відповідальної журналістики;

<http://osvita.media><http://osvita.media>[sapiens.kiev.ua](http://osvita.media) – сайт Mediasapiens, містить розділи медіаосвіта, медіаправо, медіаетика, медіапсихологія, маніпуляції, медіа і діти, медіанавчання, нове у медіа, громадське мовлення, новини, основна мета – підвищення медіаграмотності аудиторії;

Сайти з медіаосвіти:

<http://www.edu.of.ru/medialibrary/> – відкрита електронна медіатека “Медіаосвіта”;

<http://www.mediaosvita.org.ua> – сайт лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, презентує результати відстеження рівня медіакультури шкільної молоді та дорослого населення, осмислення методологічних і методичних підходів до розгортання медіаосвіти в системі загальноосвітньої школи;

<http://detector.media/> – українське інтернет-видання про медіа від команди Наталії Лигачової;

<http://www.mediaculture-online.de> – німецький сайт, присвячений питанням медіакультури;

.

Citizen Media Literacy Project - Ukraine

Implemented by IREX with support from the Government of Canada through Stabilization and Reconstruction Task Force (START)

Тільки зареєстровані користувачі можуть проходити навчання поетапно та з місця попередньої сесії. В іншому випадку (в разі перерви) робота курсу або гри буде розпочинатись з початку

👤 Ім'я входу

🔑 Пароль

Створити новий обліковий запис

Увійти як гість

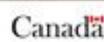
➔ Дистанційний навчальний курс "Медіаграмотність для громадян"

Метою даного курсу є надання базових знань у сфері медіа, ознайомити громадян з найрозповсюдженішими видами маніпуляцій і пропагандою, а також надати їм базові інструменти перевірки інформації та критичного мислення. Головне завдання цього курсу полягає не в

Цей курс був розроблений в рамках Проекту "Програма медіаграмотності для громадян", що фінансується IREX у партнерстві зі з Академією української преси та IREX, за підтримки Глобального фонду миру та безпеки (START, OFATO Canada)

➔ Гра «Медіаграмотна місія»

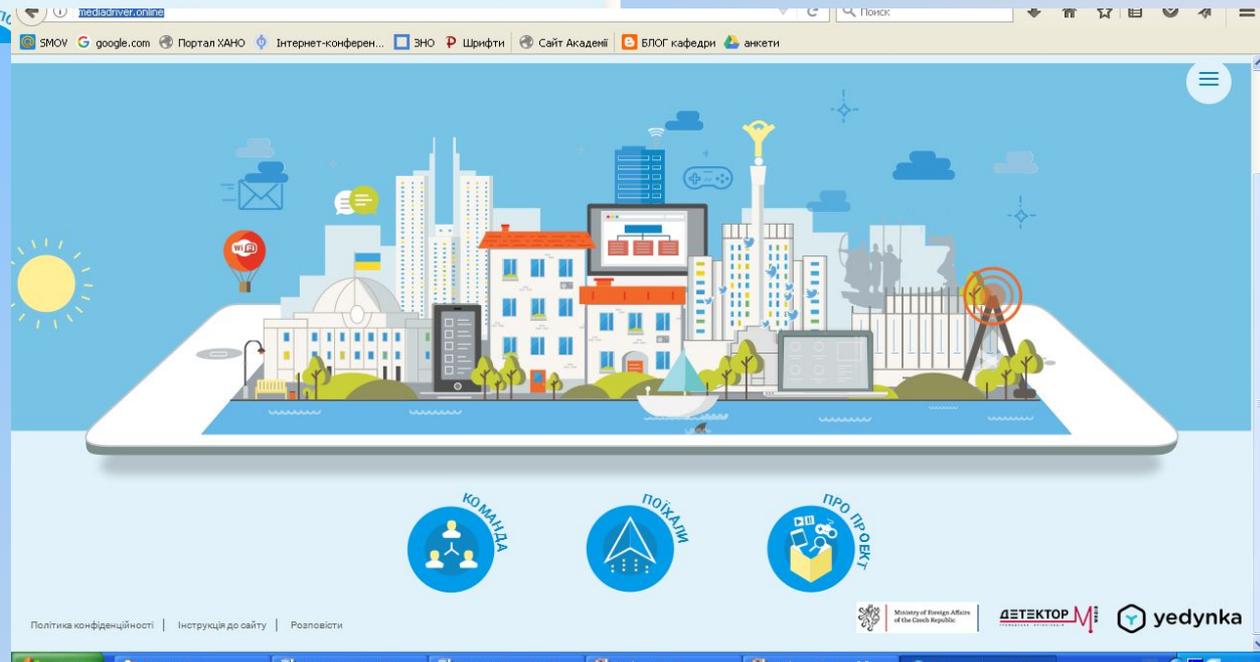

Фабрика брехні заповнила твоє місто пропагандою, маніпуляціями, дезінформацією та фейками. Врятуй населення від цього шкідливого інформаційного впливу та зупини фабрику. Тільки знання та критичне мислення допоможуть тобі в цьому!

МедіаДрайвер – твій навігатор у світі медіа

<http://mediadriver.online/>

МедіаДрайвер – твій навігатор у світі медіа

<http://mediadriver.online/>

МЕДІАДРАЙВЕР

ЛОКАЦІЇ

Програми з медіаосвіти

<http://medialiteracy.org.ua>

Початкова школа

- ▣ Програма «Сходинки до медіаграмотності» для загальноосвітніх навчальних закладів 2-4 класів із навчанням українською мовою, а також російською та іншими мовами національних меншин.

Розробники: Літостанський В.В., Даниленко В.І., Мележик В. П., Іванова Т.В., Волошенюк О.В., Іванов В.Ф. (Київ)

- ▣ Навчальна програма «ОСНОВИ МЕДІГРАМОТНОСТІ» для учнів 1 – 4 класів (195 годин).

Розробники: Куценко О.В., Гейкина Н.Ю., Сальме Д.І. (АР Крим)

- ▣ Навчальна програма «Основи медіаграмотності: взаємодія з медіа» для учнів 1 – 4 класів (140 годин)

Розробники: Волошенюк О.В., Дегтярьова Г.А., Кравченко Г. Ю. Крамаровська С.М. Романова О.В. Стадник О.М.

Програми з медіаосвіти

<http://medialiteracy.org.ua>

Основна школа

- ▣ **Навчальна програма з основ медіаграмотності 8 (9) клас (пропедевтичний курс) (35 годин).**
Розробники: Коваленко П.О. (Запоріжжя),
Мокрогуз О.П. (Чернігів).

Програми з медіаосвіти

<http://medialiteracy.org.ua>

Старша школа

- Програма курсу за вибором для учнів 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів «спеціальний медіа-освітній курс «МЕДІА-КУЛЬТУРА».

Автори: Баришполець О.Т., Голубєва О.Є., Мироненко Г.В., Найдьонова Л.А., Череповська Н.І.

- Навчальна програма «Основи медіаграмотності» для загальноосвітніх навчальних закладів 10 – 11 класів із навчанням українською мовою, а також російською та іншими мовами національних меншинств. Розробники: Літостанський В.В., Іванов В.Ф., Іванова Т.В., Волошенюк О.В., Даниленко В.І., Мележик В.П.

Журнал «Медиаобразование» (Москва)
– російський журнал історії, теорії та практики
медіапедагогіки

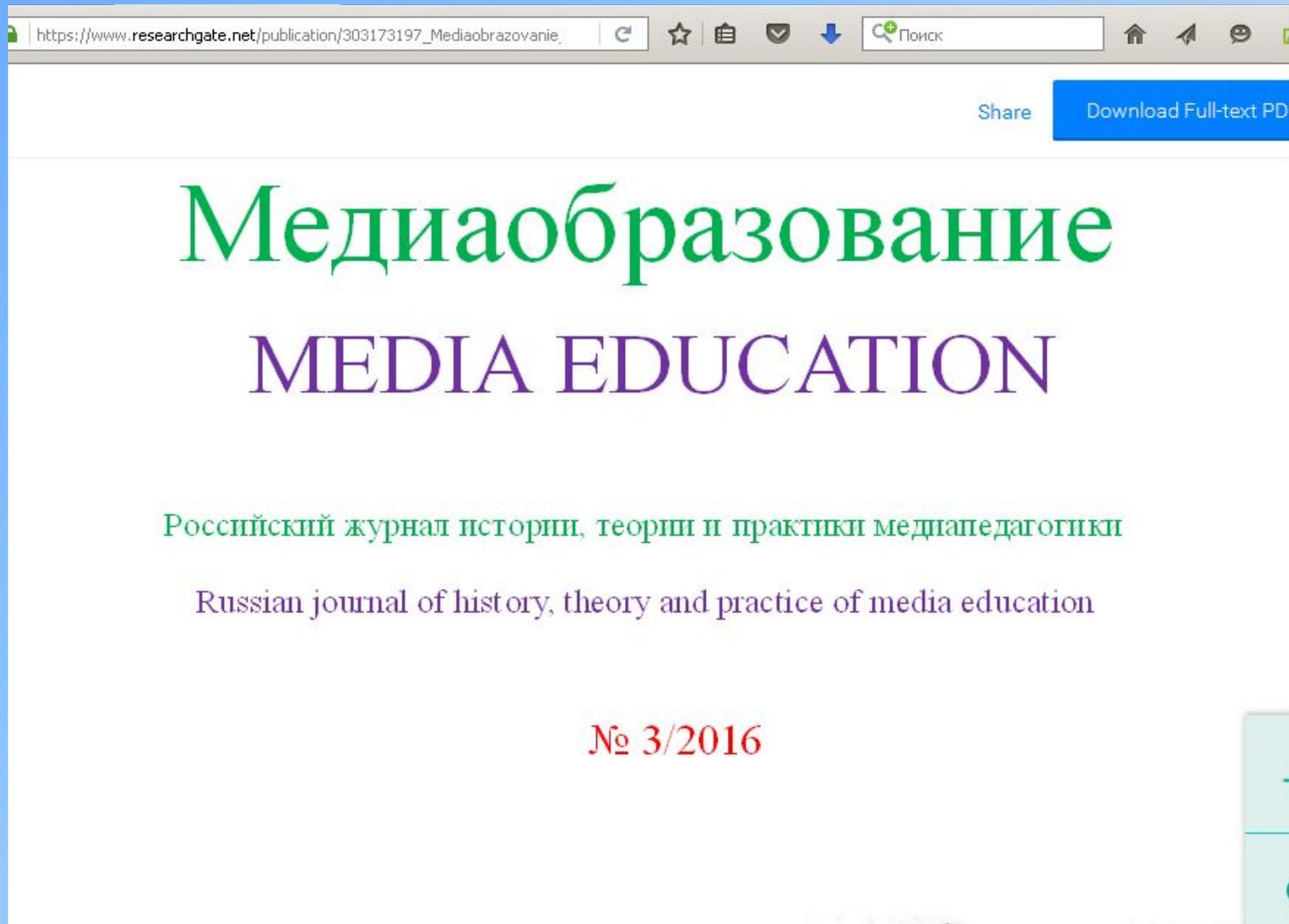
http://www.edu.of.ru/medialibrary/default.asp?ob_no=34437

- видається з 2005 року,
- має 4 номери на рік
(у друкованому та
електронному варіантах)

□ 3 2016 p.:

https://www.researchgate.net/publication/303173197_Mediaobrazovanie

The image shows a screenshot of a web browser displaying a ResearchGate publication page. The browser's address bar shows the URL: https://www.researchgate.net/publication/303173197_Mediaobrazovanie. The page features a navigation bar with a 'Share' button and a blue 'Download Full-text PDF' button. The main content area displays the journal title 'Медиаобразование' in green and 'MEDIA EDUCATION' in purple. Below the title, the journal's description is provided in Russian and English. At the bottom, the issue information '№ 3/2016' is shown in red.

Share Download Full-text PDF

Медиаобразование

MEDIA EDUCATION

Российский журнал истории, теории и практики медиапедагогики

Russian journal of history, theory and practice of media education

№ 3/2016

Електронний науково-педагогічний і культурно-просвітницький журнал «Начальная медиашкола» (Алтай):

- www.mediashkola-plus.ru
- видається з 2012 року,
- має 4 номери на рік

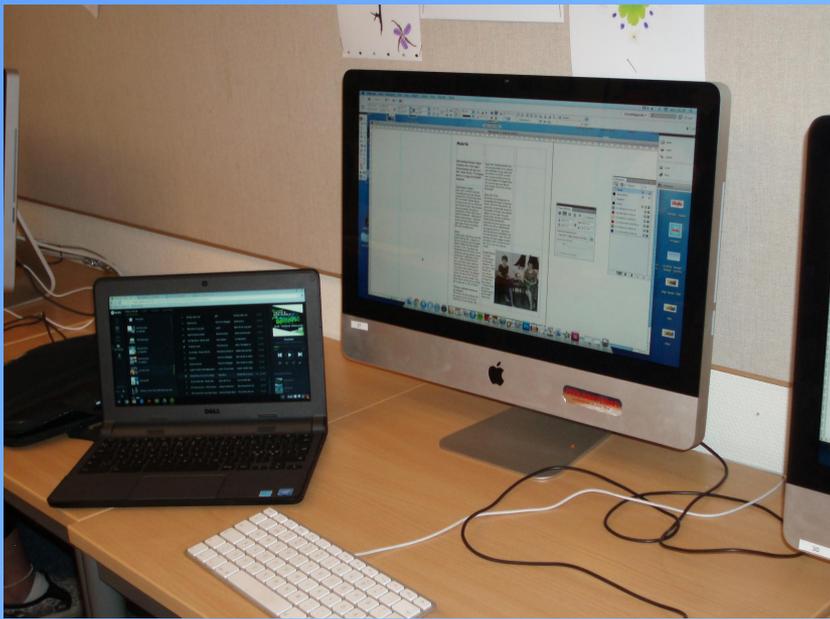

Навчальна програма медіаосвітнього спрямування «Медіа та комунікації»

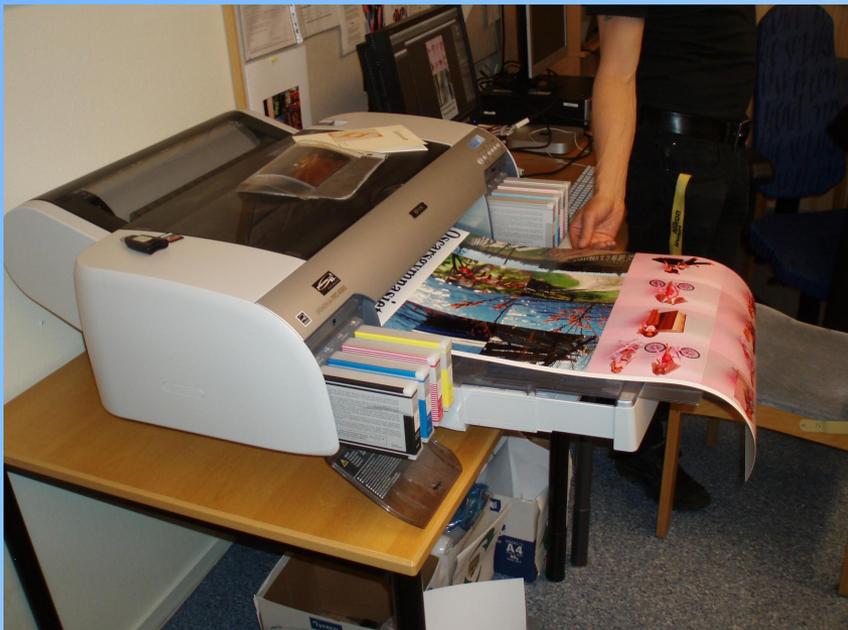

- розрахована на роботу з газетами, фотографією, відео тощо.
- У процесі навчання учні стають реальними творцями різних видів медіапродукції.
- Велику увагу приділено роботі з інформацією, формуванню критичного мислення та аналітичного ставлення до всього, що бачать, чують, читають, отримують із різних джерел учні, особливо до інформації, розміщеної в мережі інтернет.

Медіаклас у шведській старшій школі

Однією з важливих умов упровадження медіаосвіти в Україні є:

забезпечення готовності фахівців системи освіти до розв'язання медіаосвітніх проблем і суперечностей, що потребує перебудови звичних форм роботи, удосконалення змісту і форм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, зорієнтованих на випереджувальне ознайомлення з медіаосвітніми інноваціями.